

ห้องสมุดในฐานะผู้ช่วยเหลือนักเรียน

ดร.สุวิมล ณะผลเลิศ ผู้แปลและเรียบเรียง

สำหรับนักเรียนจำนวนมากที่มีปัญหาด้านจิตใจ สังคม อารมณ์และ การเรียนในระดับน้อยถึงปานกลางนั้น บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนย่อมเป็นที่พึ่งที่หาใครเทียบไม่ได้ ห้องสมุดกลายเป็นที่พักพิงและ สถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญนอกห้องเรียน บทความนี้ได้ศึกษาค้นคว้าสารสนเทศและให้รายละเอียดที่เป็นรูปธรรมในการสรรสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ในห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นมากกว่าแหล่งรวมหนังสือ ไม่ว่าจะคุณก็ยังทำอะไรได้ถึงสิ่งต่างๆ ในห้องสมุดสมัยคุณยังเป็นนักเรียน แต่ห้องสมุดปัจจุบันได้เติบโตจากสภาพแวดล้อมอันซับซ้อนของการศึกษามาเป็น ศูนย์กลางความร่วมมือ ความเป็นผู้นำ และเทคโนโลยี สิ่งที่อยู่ภายในโครงสร้างดังกล่าว ได้แก่ บทบาทแนะนำและสนับสนุนที่อยู่นอกเหนือจากความต้องการสารสนเทศขั้นพื้นฐานในชั้นเรียน บทบาทที่มักถูกมองข้ามนี้ ได้แก่ การให้การสนับสนุนนักเรียนที่เข้ากับชั้นเรียนไม่ได้ นักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม อารมณ์ และการเรียนรู้ หรือครอบครัวมีปัญหา หรือนักเรียนที่ต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ห้องสมุดควรเป็นสถานที่ให้พักพิง ที่ที่จะมายืมหนังสือ มารับข่าวสาร และความรัก สำหรับนักเรียนที่มีความรู้สึกเหมือนเป็นคนนอก ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม ห้องสมุดก็สามารถเป็นมากกว่าแหล่งรวมหนังสือ

ห้องสมุดโรงเรียนสามารถถูกมองให้เป็นสถานที่เพื่อการใช้งานอเนกประสงค์ แม้จะมีการเพิ่มขึ้นของสิ่งเกี่ยวกับสันตนาการ และการศึกษาในอินเทอร์เน็ต ประจวบกับโรงเรียนที่มีงบประมาณที่จำกัดจะตัดงบประมาณของห้องสมุดโรงเรียนและบุคลากรห้องสมุดโรงเรียน แต่ยังคงมีความจำเป็นที่เห็นได้ชัดว่ายังต้องทำงานร่วมกับชุมชนทางการศึกษาทั้งหมด ที่จริงแล้วความจำเป็นนี้นับว่าจะยิ่งสำคัญมากขึ้น เพราะทุกหลักสูตรต่างก็เน้นในเรื่องการรับรู้ข่าวสารและการเรียนรู้ตลอดชีพ ห้องสมุดเป็นทั้งที่เก็บหนังสือและจุดเข้าถึงได้ทั่วโลก เป็นสถานที่พักผ่อนและพักผ่อน ตลอดจนสถานที่ให้บริการและที่ที่มีกฎระเบียบและความเงียบ ตลอดจนเป็นที่ที่มีความวุ่นวาย เต็มไปด้วยกิจกรรมและบางครั้งก็เป็นสภาพแวดล้อมที่มีเสียงดังสำหรับการทำงาน

บทความนี้จะเน้นไปที่บทบาทต่างๆ ที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมีต่อชีวิตของนักเรียน มันเริ่มจากความคิดที่ว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ค้นคว้าของนักเรียน ไปจนถึงค้นหาทางแก้ปัญหาที่นักเรียนอาจมี นอกจากนี้บทความนี้ยังพูดถึงห้องสมุดที่เป็นส่วนขยายของห้องเรียนที่นักเรียนจะสามารถได้รับความช่วยเหลือในปัญหาการเรียนรู้ที่อาจกระทบต่อการเรียนวิชาการ ด้วยเหตุนี้บทความ

นี่จึงถือว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งพักผ่อน เป็นสถานที่ที่เงียบและปลอดภัย ซึ่งบรรณารักษ์ควรเป็นที่เลี้ยงหรือเป็นผู้ให้ บทความนี้ยังมีคำแนะนำบางอย่างสำหรับบุคลากรในโรงเรียนด้วย

ห้องสมุดสำหรับการค้นคว้าวิจัยสารสนเทศส่วนบุคคล

เมื่อพูดถึงการบ้านและกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางโรงเรียน นักเรียนมักจะนึกถึงห้องสมุดโรงเรียน และบรรณารักษ์ ว่าจะเป็นที่และผู้ที่ใช้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ นักการศึกษาและนักเรียน ต่างยอมรับบทบาทของห้องสมุดโรงเรียนว่าเป็นสถานที่สำหรับการค้นคว้าวิจัยและข้อมูลทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม นักเรียนสามารถใช้ห้องสมุดโรงเรียนสำหรับการค้นคว้าวิจัยสารสนเทศส่วนตัวได้ ห้องสมุดโรงเรียนมีความเหมาะสมอย่างมากที่จะสนับสนุนความสนใจหลายอย่างนอกเหนืองานที่ทำในโรงเรียน บรรณารักษ์สามารถใช้ทักษะการค้นคว้าบทความ รายงาน หนังสือ เว็บไซต์และอื่นๆ ที่นักเรียนต้องการ นอกจากนี้การค้นคว่ายังก้าวข้ามจากการทำเป็นงานอดิเรกและความสนใจธรรมดาไปสู่การพยายามหาทางแก้ปัญหาส่วนตัว การรับรู้ข้อขัดแย้ง ปมปัญหา หรือคำถามอื่นที่นักเรียนหาคำตอบไม่ได้ ไม่ว่าจะนักเรียนจะประสบกับการไม่เคารพตัวเอง การถูกโดดเดี่ยวทางสังคม การคิดฆ่าเสพติด ผลการเรียนตกต่ำ หรือปัญหาทางบ้าน เช่น การถูกกล่าวคำต่อ หรือการถูกทำร้ายร่างกาย นักเรียนจะสามารถหาข้อมูลเพื่อช่วยจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้ นักเรียนจะยังสามารถหาผู้ที่เป็นบทบาทตัวอย่างและความแข็งแกร่งที่จะใช้ในการเอาชนะปัญหา หรือยอมรับสภาพได้

แนวคิดการใช้ห้องสมุดโรงเรียนสำหรับการค้นคว้าสารสนเทศส่วนบุคคลยังสามารถขยายไปเป็นรูปของบรรณานุกรมบำบัด (bibliotherapy) อันหมายถึงหนังสือช่วยแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม เราควรคิดว่าท่ามกลางสภาพแวดล้อม การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์และการเชื่อมต่อกันได้ง่ายของโลกปัจจุบัน การวิจัยยอมไปไกลกว่าการใช้สิ่งพิมพ์แบบเดิมๆ มากและจุดนี้เองที่บรรณารักษ์จะเข้ามาช่วยแบ่งเบาปัญหาสารสนเทศท่วมท้น โดยการค้นหาและประเมินข้อมูลที่เหมาะสม ระดับและความลึกของการช่วยเหลือ มีตั้งแต่การให้นักเรียนค้นหาสารสนเทศอย่างอิสระได้ ไปจนถึงกระบวนการค้นคว้าอย่างเป็นทางการเป็นงานที่มาพร้อมคำแนะนำจากบรรณารักษ์และครูผู้สอน เมื่อนักเรียนไปเจอปัญหาเดียวกับที่ตัวละครในหนังสือประสบ นักเรียนก็เรียนรู้การแก้ปัญหาจากตัวละครเหล่านั้น นักเรียนจะพบว่า นักเรียนไม่ใช่คนแรกและคนเดียวของโลกที่มีปัญหานั้นและทุกปัญหาสามารถหาทางแก้ได้ การเปรียบเทียบตัวเองกับตัวละครที่มีปัญหาอย่างเดียวกับในหนังสือให้ผล 2 อย่าง คือ ด้านอารมณ์(emotional) ที่ผู้อ่านค้นพบว่าเขาไม่ได้มีปัญหาอยู่คนเดียวและด้านการให้ความรู้(informative) ที่ผู้อ่านได้เรียนรู้หาทางออกในปัญหานั้นๆ

บรรณานุกรมบำบัด (bibliotherapy) ทำให้เกิดอะไร? แม้ว่านักเรียนจะสามารถพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองและตัวละครในหนังสือได้เอง แต่ถ้าบรรณารักษ์และครูผู้สอน ช่วยให้การแนะนำในการอ่านด้วย ก็จะเป็นประโยชน์ ขั้นตอนพื้นฐาน 4 ขั้น สำหรับเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้แก่ การเตรียมก่อนอ่าน(prereading) การอ่านตามการแนะนำ (guided reading) การสนทนาหลังการอ่าน(postreading discussion) และการเสริมสิ่งที่ได้อ่านไป(reinforcement) การเตรียมก่อนอ่านประกอบด้วย การค้นคว้าและให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะอ่าน ขั้นตอนนี้เองที่บรรณารักษ์สามารถใช้ความเชี่ยวชาญได้อย่างดีที่สุด นักเรียนจะได้รับสิ่งที่จะอ่านและเตรียมตัวก่อนอ่าน โดยคำนึงถึงว่าเขาสนใจในหนังสือชิ้นไหนเท่าไรและหวังจะได้อะไรจากหนังสือชิ้นนั้น การอ่านตามคำแนะนำ เป็นการที่ผู้ใหญ่อ่านให้นักเรียนฟัง ในช่วงสนทนาหลังการอ่าน นักเรียนจะเปรียบเทียบตัวเองกับตัวละครและคำนึงถึงความรู้สึกและสถานการณ์ของตัวละครและเรียนรู้ถึงการแก้ปัญหาโดยการใช้ตัวละครเป็นตัวอย่าง ขั้นตอนสุดท้าย ครูจะนำนักเรียนเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้กิจกรรมที่เสริมสิ่งที่ได้อ่านไป การสอนและการแนะนำนักเรียนในกระบวนการนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะนักเรียนมากมายที่มีความบกพร่องมากๆ ก็ไม่สามารถเรียนรู้จากการสอนแบบเดิมๆ เช่น การเล่านิทานจึงต้องการการสอนแบบที่มีครูนำทางให้ ด้วยเหตุนี้บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนถึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งวดในขั้นตอนนี้ในการช่วยสนับสนุนนักเรียนที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้

นักเรียนบางคนจะสนใจใช้ห้องสมุด จากการที่มีความสนใจส่วนตัวและต้องการหาความรู้ด้วยตนเองนอกกรอบที่ครู หรือบรรณารักษ์กำหนด ยกตัวอย่าง นักเรียนที่เป็นAsperger syndromeได้กลุ่มนี้โดยทั่วไปตอบสนองได้ดีในสิ่งที่เห็น ภาพกราฟฟิก แบบจำลองและเทคโนโลยี ความสามารถในการ “เห็น” แนวความคิด (หรือนามธรรม) ช่วยให้เราสร้างโครงสร้างและจับความหมายได้ เว็บไซต์เป็นแหล่งของข้อมูลที่มีอยู่และนักเรียนก็สามารถเข้าถึงสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดโรงเรียนแห่งอื่นได้ด้วย นอกจากนี้ นักเรียนAsperger ชอบอะไรที่เป็นกิจวัตร พวกเขาสามารถค้นหาสารสนเทศเกี่ยวกับคนที่ต้องทนกับสภาพบกพร่องของตน เขาสามารถเรียนรู้การใช้กิจวัตรประจำวันในการกำจัดความเครียด เรียนรู้ความสำคัญของตารางเรียนและกรอบเวลาและเรียนรู้ว่าจะเขียนรายการสิ่งที่ต้องทำและเขียนหนังสือการบ้านให้ดีขึ้นได้อย่างไร เพื่อจะจัดการชีวิตให้มีระเบียบขึ้น

นักเรียนบางคนอาจเกิด หรือถูกทิ้งในสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ไม่มีความสุข ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถูกทำร้าย การติดสุรา หรือปัญหาสังคมอื่นๆ นักเรียนเหล่านี้สามารถศึกษาประเด็นเหล่านี้และการทนต่อสิ่งเหล่านี้ได้ในห้องสมุด ในกรณีนี้การศึกษาอาจถูกมองว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้เข้าไปปัญหาบางอย่างที่พวกเขาเผชิญมากขึ้น ยกตัวอย่างในกรณีติดสุรา นักเรียนอาจเรียนรู้ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร ทำไมคนจึงดื่มสุรา สุรามีผลอย่างไรต่อร่างกายและมึนงงครุ่นไหวนที่ให้ความช่วยเหลือได้

สำหรับนักเรียนบางคน การค้นคว้าอาจนำไปสู่ถนนแห่งความเข้มแข็งที่ได้มาจากความรู้ที่ได้รับ ทั้งนี้เพราะการศึกษาที่ดีอาจเป็นหนทางสู่การหลีกเลี่ยงจากชีวิตเดิมๆ ยามเมื่อพวกเขาโตพอที่จะย้ายออกจากบ้านที่อยู่ปัจจุบัน ในความหมายนี้ การนำทางนักเรียนไปสู่การศึกษาที่ดีและให้กำลังใจ ตลอดจนความช่วยเหลือเพื่ออนาคตข้างหน้าที่ดีกว่าย่อมเป็นการมอบสิ่งทีพวกเขารอคอยสำหรับภายภาคหน้า

ห้องสมุดสำหรับคนที่ประสบปัญหาในการเรียนรู้

ความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ไม่ได้กล่าวถึงมีผลกระทบโดยรวมๆ ยกตัวอย่าง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ทำให้ได้คะแนนการอ่านต่ำกว่าประวัติ มักจะมีผลการเรียนตกไปเรื่อยๆ เพราะพวกนี้จะมีความสามารถต่ำกว่าที่จะเข้าถึงเนื้อหาในสื่อและแหล่งความรู้ที่โรงเรียนให้นักการศึกษาทุกคนมีความรับผิดชอบในการช่วยพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้สูงที่สุด บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนก็มีบทบาทสำคัญในความสำเร็จของนักเรียน เนื่องจากว่าจะมีนักเรียนประมาณ 15% ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดย 80% (ของใน 15% นั้น) มีความบกพร่องทางการอ่าน บรรณารักษ์จึงควรจัดการกับปัญหาของเด็กกลุ่มนี้

ถึงแม้ว่าบรรณารักษ์ไม่สามารถแทนที่ครูผู้สอนอ่านโดยตรงได้และไม่สามารถรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวในการช่วยเหลือนักเรียนที่บกพร่องในการเรียนรู้แต่ผู้เดียวได้ แต่บรรณารักษ์สามารถทำให้ห้องสมุดโรงเรียนเป็นได้มากกว่าเป็นที่รับฝากหนังสือและเรื่องราวในหนังสือ ขณะที่การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เด็กก็เป็นส่วนดีของกระบวนการนี้และเป็นการเริ่มต้นที่ดี แต่ถ้าบรรณารักษ์จะได้รับการฝึกให้ชำนาญพิเศษที่จะช่วยเด็กบกพร่องการอ่านและยุทธศาสตร์เรื่องการอ่านแล้ว จะทำให้มีผลดีตามมาอย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่าง นักเรียนที่อ่านไม่ได้ อาจจะเรียนรู้ดีกว่ามากหากใช้หนังสือคู่กับเทป ตรงจุดนี้เองที่บรรณารักษ์สามารถเข้ามาช่วยได้ การที่นักเรียนสามารถฟังเสียงและเห็นคำในหนังสือในเวลาเดียวกัน จะทำให้นักเรียนให้ความสนใจมากขึ้นกับสิ่งที่กำลังอ่าน นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมซอฟต์แวร์พิเศษที่สามารถช่วยให้นักเรียนฟังและเห็นสิ่งที่อ่านในเวลาเดียวกัน บรรณารักษ์ก็สามารถคัดเลือกและจัดซื้อวัสดุการศึกษาเหล่านี้เข้าห้องสมุด

สถานที่ที่จะใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่นักเรียนมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ต้องใช้ก็อาจมีผลกระทบอย่างมากในโรงเรียนหลายแห่ง นักเรียนจะเข้าถึงเครื่องมือพวกนี้โดยเฉพาะในห้องเรียนที่ช่วยเหลือเด็กเรียนอ่อน แต่อย่างไรก็ดีเป็นที่เข้าใจอย่างดีว่า นักเรียนที่บกพร่องในการเรียนรู้ย่อมมีอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่เรียนโปรแกรมปกติด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับว่ามีนักเรียนกลุ่มใหญ่ที่บกพร่องการเรียนรู้ถูกทิ้งไว้ไม่ได้รับการช่วยเหลือและเป็นผู้เสียเปรียบ ห้องสมุดควรเป็นแหล่งรวมของเครื่องมือเหล่านี้ แทนที่จะไปเก็บไว้ในห้องเรียนทุกห้อง ทั้งนี้ทั้งนั้นห้องสมุดได้ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งรวม

เอกสาร หนังสือสำหรับทั้งโรงเรียนอยู่แล้ว รวมทั้งสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้และเรื่องความประพฤติ

สภาพแวดล้อมโรงเรียนปัจจุบันมีความแตกต่างในอดีต มีการให้คุณค่าต่อความร่วมมือและการทำงานเป็นกลุ่มกว่าเมื่อก่อนมาก และการใช้การเรียนรู้ทางสังคมและกิจกรรมการตอบกลับทันทีแบบอินเตอร์แอคทีฟในสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่หยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนส่วนมากมีความรู้พื้นฐานน้อยมากในการเผชิญกับสถานการณ์สังคมที่ท้าทาย การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทั้งในห้องเรียนและห้องสมุดโรงเรียน หมายถึงว่าควรมีการกำหนดหลักปฏิบัติบางอย่างเพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนและความประพฤติดังสามารถได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นเชิงบวก ขณะที่ยังปฏิสัมพันธ์อย่างดีกับเพื่อนร่วมชั้น บรรณารักษ์ยังสามารถนำความคิดที่ใช้สำหรับรูปแบบโดยรวมมาใช้ด้วยก็ได้

ห้องสมุดเพื่อการช่วยเหลือทางสังคมและอารมณ์

บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมีบทบาทในการช่วยเหลือทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน ห้องสมุดมักถูกมองว่าเป็นสถานที่เงียบและปลอดภัย เป็นที่ที่พึ่งพิงได้ภายในสภาพแวดล้อมที่บางทีก็สับสนวุ่นวายของโรงเรียน บรรณารักษ์แสดงบทบาทเป็นที่เลี้ยงและเกื้อบจะเรียกว่าเป็นผู้ปกครองและก็มีโอกาสที่จะกันส่วนนี้ไว้ให้เป็นที่ที่ปลอดภัย มีเรื่องจริงว่าได้มีบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งหนึ่งพบว่ามึนักเรียนคนหนึ่งกำลังหาหนังสือเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย จึงเข้าไปสอบถามและพูดคุยกับนักเรียนคนนี้แล้วก็ยิ่งเป็นห่วงเด็กมากขึ้นและรีบดำเนินการติดต่อครูแนะแนว ผู้บริหารและครู จนทำให้สามารถหยุดยั้งการฆ่าตัวตายนั่นได้และ ก็เท่ากับได้ช่วยชีวิตๆ หนึ่งไว้ได้ งานอันดับแรกของครูและบรรณารักษ์ก็คือการเปิดหูเปิดตาให้กว้างไว้ พร้อมยินดีที่จะให้คำแนะนำ คอยให้กำลังใจเด็กเหล่านี้ทุกวัน

องค์ประกอบอื่นๆ ที่ทำให้ห้องสมุดน่าสนใจ คือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ประชาชนคิดกับการที่ความคิดเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยตามกาลเวลา ห้องสมุดเป็นทั้งสถานที่เฉพาะของท้องถิ่นหนึ่ง หรือพื้นที่ทางกายภาพ แต่นับวันก็จะกลายเป็นสถานที่ของโลก หรือมีความเป็นสากลเข้าไปทุกวัน ห้องสมุดโรงเรียนต่างจากห้องเรียนโดยสิ้นเชิง ตรงที่มันต้องตอบสนองความต้องการทั้งโรงเรียน ดังนั้นมันจึงต้องยืดหยุ่นได้และสภาพแวดล้อมก็จัดให้มีความแตกต่างระหว่างกิจกรรมและ การทำให้สามารถนั่งอ่านเรื่อยๆ ได้ มันเป็นแนวคิดเรื่องการมีพื้นที่ต่างๆ กับโครงสร้างที่แตกต่าง ซึ่งบางครั้งดึงดูดผู้คนด้วยเฟอร์นิเจอร์นุ่มๆ เชิญชวนให้นักเรียนเข้ามาปลดปล่อยความจำเจจากห้องเรียน อันที่จริง

นักเรียนที่เรียนวิชาบรรณารักษ์ส่วนมากนี้แหละที่เป็นครูที่มีประสบการณ์ที่มองห้องสมุดว่าเป็นที่ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงอันน่าตื่นเต้นและแตกต่างของจังหวะการก้าวเดินในชีวิต

ดังนั้นห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่ต้องรองรับความต้องการหลายอย่างโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อและ สามารถใช้บริการได้อย่างอิสระ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องตอบสนองให้ได้กับความต้องการต่างๆ เหล่านี้ ความคิดเดิมๆ ที่ว่าห้องสมุดต้องเงียบกริบ จะไม่ถูกต้องทีเดียวเสียแล้ว เพราะมีการทำงานกลุ่มและ กิจกรรมในห้องสมุดมากขึ้น ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่สูงขึ้น แต่ห้องสมุดก็ยังเป็นสถานที่และ เปิดโอกาสให้นักเรียนมานั่งอ่านและ คิดคำนึงเงียบๆ ได้ พื้นที่ใช้สอยในห้องสมุดจะถูกแบ่งให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ และ เพราะเหตุนี้เองมันถึงได้รองรับความต้องการของนักเรียนทุกแบบ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่ต้องการเพียงแค่อิสระเล็กน้อยจากการเรียนในห้องเรียน การพักผ่อนสมอง พุดคุย เล่นเกมส์ หรือจะอ่านหนังสือเงียบๆ ห้องสมุดย่อมเป็นที่ที่นักเรียนจะซึมซับบรรยากาศดีๆ ยากจะพรรณนาได้ บางครั้งเขาก็พูดว่าเป็นสถานที่แห่งความสงบ สันติและ ความเป็นมิตร

คำอธิบายอีกมุมมองหนึ่งมีว่า ห้องสมุดเป็น โอเอซิส มีความเป็นกลาง เป็นดินแดนที่ต้อนรับให้คนเข้าไปท่ามกลางความยุ่งยากสับสนของส่วนที่เหลือของโรงเรียน ห้องสมุดเป็นที่ที่มีความสว่างเพียงพอ นำเข้าและบรรณารักษ์มักพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้ห้องสมุดเป็นสถานที่น่าเข้าเยี่ยมชมเยือน โดยจัดที่นั่งอย่างสบายๆ มีป้ายประกาศเชิญชวน ต้นไม้และรูปภาพ ซึ่งล้วนแล้วแต่สำคัญยิ่งถึงแม้ว่านักเรียนส่วนมากมุ่งไปที่ชั้นหนังสือและ สารสนเทศมากมาย แต่การชี้ให้เด็กที่ไม่ได้มาอ่านแต่หนังสืออย่างเดียว เห็นว่า ยังมีสิ่งอื่นที่น่าสนใจในห้องสมุดอีกมากก็ย่อมเป็นประโยชน์ บางคนถือว่าห้องสมุดเป็นที่พักอย่างปลอดภัยสำหรับนักเรียน เป็นสถานที่ให้การต้อนรับ มีบรรยากาศที่เต็มใจเหมือนอย่างแผนกต้อนรับในบริษัทมากกว่าที่จะเหมือนห้องเรียน ซึ่งเปรียบเป็น โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุดจึงเป็นสถานที่ที่มีเอกลักษณ์

บางครั้งนักเรียนต้องการเพียงที่ที่ห่างไกลจากความจำเจ แม้เราทุกคนก็มีความรู้สึกเช่นนี้บ้างบางครั้ง แต่สำหรับเด็กที่มีปัญหาเรื่องความประพฤติแล้วเขายังต้องการหนักมากขึ้นไปอีก มันอาจเป็นในรูปของสถานที่เงียบๆ เป็นส่วนตัวเช่น ในห้องทำงาน ห้องเรียนที่ว่างเปล่า หรือมุมการศึกษาพิเศษ หรือห้องแนะแนว นักเรียนอาจใช้เวลาช่วงพักกลางวันในห้องทำการบ้าน หรือช่วงเวลาอื่นคนเดียว ที่จะทำให้เด็กนักเรียนได้พักและทำจิตใจให้สดชื่น ตลอดจนลดความเครียดจากการที่ได้พยายามจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมรอบข้าง อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาแบบนี้อาจนำไปสู่การปล่อยเด็กให้อยู่ตามลำพังหรือทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาแตกต่างจากเพื่อนคนอื่น การที่เด็กเข้าห้องสมุดจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้และ

ทำให้เด็กไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยได้รับการดูแล ขณะเดียวกันก็ไม่มี ความกดดันและ ยังได้ประโยชน์จากสารสนเทศทั้งหลายที่มีในห้องสมุดด้วย

บทบาทของห้องสมุดในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษขึ้นกับความรู้ความเข้าใจของบรรณารักษ์เป็นอย่างมาก แน่นนอนห้องสมุดแต่ละที่ย่อมแตกต่างกันไปสุดแล้วแต่ว่าบรรณารักษ์คนไหนจะจัดการอย่างไร แต่ไม่ว่าห้องสมุดจะถูกมองอย่างไรก็ตาม เราต้องจำไว้ว่า ห้องสมุดมีบทบาทหน้าที่ที่มากขึ้นในการตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการ โดยให้ทั้งสันตนาการ ให้การปรึกษาดูแลและ ช่วยเรื่องวิชาการ

อีกแนวคิดหนึ่งที่มีการกล่าวถึงว่าสำคัญสำหรับนักเรียนในปัจจุบันคือ บทบาทของห้องสมุดในการช่วยให้นักเรียนใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข คือให้มีความสามารถที่จะพยายาม เติบโตและสามารถปรับตัวได้เสมอไม่ว่าหนทางชีวิตจะนำไปสู่เส้นทางใด บรรณารักษ์จะอย่างไรหรือ คำตอบคือ การนำโปรแกรมการบริการจุดมุ่งหมายและ จุดประสงค์ของศูนย์กลางสื่อไปผูกไว้กับปัจจัยแห่งการปกป้องคุ้มครองเด็ก ซึ่งเป็นที่พิสูจน์แล้วว่า ได้ส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับสังคมตลอดจนความรู้ความสามารถของเยาวชน ซึ่งได้แก่การเป็นพี่เลี้ยง การอ่านหนังสือ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะทางสังคมและ การให้มืงานอดิเรกทำ

ในการเป็นพี่เลี้ยงนั้นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับเด็กและ วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงคือ การต้องให้พวกเขา มีความสัมพันธ์ที่ได้รับความเอาใจใส่กับผู้ใหญ่ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจะมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนในลักษณะที่ครูที่สอนในห้องเรียนทำไม่ได้ เพราะบรรณารักษ์มักทำงานกับนักเรียนแบบตัวต่อตัว ตอนช่วยค้นหาข้อมูลที่นักเรียนต้องการ ไม่ว่าจะเรื่องเรียนหรือส่วนตัว การกระทำเช่นนี้ ทำให้เกิดผลโดยตรงในการพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหาและ เรื่องการอ่าน บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่สอนการแก้ปัญหาและ การเรียนรู้สารสนเทศกำลังเตรียมนักเรียนให้รู้จักค้นหาและใช้สารสนเทศ เพื่อแก้ปัญหาทั้งเรื่องเรียนและ เรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ห้องสมุดที่มากด้วยสารสนเทศสามารถจัดหานักเรียนและ สื่อสารสนเทศมาเข้าห้องสมุดโดยจัดหาเรื่องที่ช่วยสร้างทักษะสังคมและที่เกี่ยวกับงานอดิเรกหลายๆ อย่างมาให้ผู้อ่านเลือก

บรรยากาศห้องสมุดสามารถเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับเด็ก Asperger syndrome หรือเด็กพิเศษอื่นๆ นักเรียนที่เป็น Asperger syndrome อาจรู้สึกอึดอัดกับเสียงดัง ผู้งชน ความสับสนอลหม่านหรือเพียงแค่ความพยายามผูกความสนใจตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนกับเพื่อนๆ แม้แต่การประชุมนักเรียน การชุมนุมหรือตอนพักที่มีเด็กมาวิ่งเล่นก็อาจทำให้เด็กเหล่านี้เกิดความเครียดและกังวลได้ บางทีอาจเป็นการดีกว่าที่จะจัดให้เด็กไปทำอย่างอื่นแทน ข้อที่ต้องคำนึงถึงอีกอย่างของเด็ก Asperger คือความสำคัญของสัมพันธภาพส่วนตัว เด็กมักจะรู้สึกดีกับความมั่นคงในความสัมพันธ์ที่ได้รับจากคน

ที่เสมอต้นเสมอปลายและไว้ใจได้ ซึ่งอาจเป็นบรรณารักษ์ การมีครูที่เขาชื่นชอบหรือเป็นแบบอย่าง สามารถช่วยนักเรียนให้มีความยืดหยุ่นในการดำรงชีวิตและเอาชนะอุปสรรคได้ง่ายขึ้น

มันเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ห้องสมุดเป็นสถานที่สบายและเชื่อเชิญให้นักเรียนเข้ามาใช้บริการ ซึ่งทางที่จะทำให้สำเร็จมีหลายทาง

ข้อแนะนำ

มีเรื่องราวของความสำเร็จมากมายเกี่ยวกับความร่วมมือและร่วมแรงกันระหว่างบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนและครูสอนเด็กพิเศษ ซึ่งจะเป็นผลดีกับทุกคนนับตั้งแต่เรื่อง การจัดบรรยากาศแบบ เปิดและสบายๆ สำหรับนักเรียนก่อนและ/ หรือหลังเลิกเรียนและตลอดด้วยเรียน จนถึงเรื่องการประสาน ชั่วโมงเรียนสำหรับเด็กทั้งชั้น หรือเป็นกลุ่ม ตลอดจนเรื่องความพยายามใช้ห้องสมุดเป็นผู้ร่วมสอน ของนักเรียนและ ครูด้วย เรื่องราวความสำเร็จบางอย่างไปไกลมากถึงขนาดเป็นแบบระยะยาว ยกตัวอย่าง มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอนุญาตให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานในห้องสมุด เพื่อ เพิ่มทักษะ งานที่มอบหมายมีตั้งแต่ การเตรียมวารสาร การเรียงบัตรรายการและการจัดเก็บเอกสาร ไปจนถึงการให้บริการยืมคืน แม้ว่าบรรณารักษ์ที่ทำงานกับเด็กพิเศษมีแนวโน้มที่จะให้เด็กทำเพื่อ ทดแทนกับข้อบกพร่อง เช่น การทำความคิด เลื่อนลอย หรือพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่บรรณารักษ์ก็ ต้องมอบหมายงานที่คิดว่าเด็กจะทำได้ขณะที่คาดหวังสูงไว้ด้วย บรรณารักษ์ยังต้องให้ความช่วยเหลือ และ เป็นมิตรขณะที่ให้คำแนะนำเพื่อเด็กจะสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานและที่จำเป็นสำหรับการ ทำงานในอนาคต

ถึงแม้ว่าไม่ใช่ทุกโรงเรียนจะสามารถสร้างโปรแกรมใช้ห้องสมุดเป็นที่ทั้งโรงเรียนและ ฝึก ทำงานได้ แต่ก็สามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ได้ คือการให้นักเรียนมาช่วยช่วงก่อนเข้าเรียน หลังเลิก เรียนและตลอดทั้งวัน ถ้านักเรียนมีโอกาสช่วยเมื่อใดอย่าลังเลที่จะเปิดโอกาสให้ช่วย

ในทางกลับกันเพียงแค่อนุญาตให้นักเรียนมั่นใจว่าพวกเขาเข้าถึงห้องสมุดได้ก็สำคัญ เช่น ในโรงเรียน หนึ่งมีความสำเร็จของครูที่นำเด็กพิเศษไปห้องสมุดเป็นครั้งแรกเพื่อไปฟังนิทานทุกอาทิตย์ การพา นักเรียนที่ยังไม่เคยเข้าห้องสมุดมาก่อนมาสัมผัสห้องสมุดเป็นการช่วยขยายโลกทัศน์เด็กและช่วยให้ เห็นความเป็นไปได้ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง นี่เป็นสิ่งที่นักเรียนจะไม่เคยประสบได้ใ นการเรียนในชั้นเรียนหนึ่งครั้ง Forgan แนะนำว่าถ้าคุณตัดสินใจนำห้องเรียนเข้าไปอยู่ในห้องสมุดเพื่อ เรียนหัวข้อและบทเรียนพิเศษ ก็ควรจะต้องเลือกหัวข้อที่สร้างสรรค์โดยตัวมันเองมากกว่าจะไปเลือก หัวข้อในทางลบ เช่นการถูกทำร้าย นอกจากนี้ยังเป็นการดีอีกด้วย ถ้าจะแจกแจงหน่วยงานหรือคนที่

จะให้คำปรึกษานักเรียนได้ โดยให้มีความสอดคล้องกับหัวข้อที่สัมพันธ์กับความต้องการและความสนใจของนักเรียน

ในท้ายที่สุดก็หนีไม่พ้นเรื่องสิ่งที่บรรณารักษ์ควรทำอยู่แล้วนั่นคือ ช่วยเหลือทุกคนค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ กุญแจสำคัญคือ ให้ตระหนักในข้อบกพร่องของผู้ใช้บริการ คว้าข้อบกพร่องนั้นจะโผล่มาในรูปแบบไหน ห้องสมุดโรงเรียนควรเป็นสถานที่ที่นักเรียนเข้าไปค้นคว้า ได้รับความช่วยเหลือในการเรียนและมีความสุขที่จะมาใช้บริการ นักเรียนทุกคนย่อมได้รับประโยชน์จากห้องสมุดโรงเรียนที่ดี

หมายเหตุ

บทความนี้แปลและเรียบเรียงจาก

Jurkowski, Odin L. 2006. The Library as a Support System for Students. **Intervention in School and Clinic.** 42,2 (November): 78-83.

ผู้เขียน Odin L. Jurkowski, EdD, สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยมิสซูรี สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์+ สารสนเทศศาสตร์ มีความสนใจในการให้ความร่วมมือกับครูและ นักการศึกษา ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีห้องสมุดโรงเรียน

ขอขอบพระคุณอาจารย์สุวรรณี ปัตตนาภรณ์และอาจารย์วิเศษพงศ์ วงศ์ทิพย์ สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ตรวจความถูกต้องและแก้ไขสำนวนให้เป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย